

"رۆلی زمانی جهسته له ریگاکانی وانه وتنه وه دا"

م.ی که لسوم خالید نه حمه د

به شی کوردی، کۆلیژی پهروه رده و زمان، زانکۆی لبنانی فهره نسی، هه ری می کوردستان، عیراق.
به شی شیکاری نه خۆشیه کان، کۆلیژی ته کنیکی ته ندروستی و پزیشکی هه ولیر، زانکۆی
پۆلیته کنیکی هه ولیر، هه ری می کوردستان، عیراق.

Kalthum.khalid@epu.edu.iq Email:

م.ی به شدار عه بدولره حمان عه زیز

سکرتری نه نجومه نی وه زاره تی خویندی بالا و توژی نه وه ی زانستی.

Bashtar.bdulrahman@mhe-krq.org Email:

م.ی عبدال مطلب عبدالله محمد به شی کوردی، کۆلیژی پهروه رده ی بنه رته، زانکۆی سه لاهه دین،
هه ولیر، هه ری می کوردستان، عیراق.

Samanmohammed1991@gamil.com

پوخته

ئه م توژی نه وه یه ئامانج لپی شی کردنه وه و رۆلی زمانی جهسته یه له
ریگاکانی وانه وتنه وه دا، به مه به ستی ناساندن و رۆل و پیگه ی
ئه ندامه کانی جهسته و کاریگه رییان له سه ر فی رکردن و وه رگرتنی
قوتابیان و یارمه تیدانیا ن له باشتر فی ربوونی وانه کاندایا. ههروه ها کام
جۆری ئه ندامی جهسته جه وهه رترین به شداریی هه یه له فی رکردندا و
ئایا ئه م جۆره کاریگه ره یان نا. زمانی جهسته ئامازه یه بۆ نیشانه ی

زانیا ری هه کانی توژی نه وه

به روار ی توژی نه وه:

وه رگرتن: ۲۰۲۳/۶/۱

په سه ندرکن: ۲۰۲۳/۸/۲

بلا و کردنه وه: زستانی ۲۰۲۳

ووشه سه ره کییه کان

نازاره كى كه كه سه كان به كاریده هینن بۆ په یوه ندى رۆژانه، وهك دهربرینه كانى رۆخسار و جولەى جهسته، كه ده تانریت له رپیانه وه زانیاری بگوايزریته وه به بى گوتنیا، 50% بۆ 70% په یوه ندىیه كان پيكره هینیت، بۆیه تیگه یشتنى ته واو لپی رۆلێكى گرنگى هه یه بۆ روه نكرده وهى گفتموگۆكه. په روه رده كاران كه له لقه جیاوازه كاندا وانه ده لپینه وه، پيويستیان به وشه و زمانى جهسته یه بۆئه وهى به شپوه یه كى كارىگه ر په یوه ندى له گه ل خویندكاران بكهن. به كارهینانى دروستى زمانى جهسته دنیاىی ده دات له وهى، كه په یامه كه به شپوه یه كى كارىگه رتر و خیراتر ده گه یه نریته خویندكاران. ئەم بابته تیشك ده خاتمه سه ر ئەوهى، كه بۆچى مامۆستیان ده بى نیرهر و وه رگرى باشى په یوه ندى نازاره كى بن. توپژینه وه كه توپژینه وهى چۆنایه تى بوو، ته كنىكێكى فۆرمى راپرسى به كارهینرا. بۆچوونى قوتابیان وه رگيراره سه باره ت به گرنگى به كارهینانى زمانى جهسته له كاتى وانه وتنه وه دا له لايهن مامۆستیان.

body language, teaching, teacher, student.

Doi:

10.25212/lfu.qzj.8.5.20

پيشه كى

زمانى جهسته ده تانریت وهك فۆرمىكى په یوه ندى نازاره كى و له هه مان كاتدا به هیز پیناسه بكریت كه هه ر تاكێك به ئامازه، هه لویست، یان هه ندىكجار دهربرینی ده موچاوى خوى دهریده برپیت. ئیمه نهك هه ر وه لامى ئه رپنى یان نه رپنى به رانه ر به قسه ی قسه كراوى تاكێك نییه، به لكو كاردانه وه مان ده بیته به رانه ر به زمانى جهسته ی. كه ئەم یاسایه په یوه ندىیه كانى مامۆستا و خویندكار له پۆلدا به هیز ده كات.

١_ ناو نيشانى توپژينه وه كه:

ناو نيشانى توپژينه وه كه برىتیه له "رۆلى زمانى جهسته له ريگاكاني وانه وتنه وه دا" توپژينه وه يه كى زمانه وانىيه، ههروهها له سه ر بنه ماى راپرسى نه جامدراوه و كارىگه رى و رۆلى زمانى جهسته له سه ر فيركردن له كاتى وانه وتنه وه دا ده خاته پروو.

٢_ سنوور و پيازى توپژينه وه كه:

توپژينه وه كه له ئاستى زمانه وانىدايه و به پيى تيورى 'شيكارى ئامارىيه'، كه له توپژينه وه كه دا سود له فۆرمى راپرسى وه رگيراره و دابه شى سه ر ٣٠ قوتابى كراوه و له سه ر بنه ماى وه لامه كانى قوتابيان پرسياره كانى راپرسىيه كه شيكراونه ته وه، كه له ده پرسيارى جوړاوجۆر بيگه اتبوو.

٣_ گرنگى توپژينه وه كه:

خالى گرنگ له هه لباردنى توپژينه وه كه، برىتیه له كارىگه رى نه و په يوه ندىيه له نيوان قوتابى و مامۆستادا هه يه، واته مامۆستا چون ده توانيت له ريگه ي نه دامه كانى جهسته ي كارىگه رى زياتر بخاته سه ر فيركردن و وا له قوتابى بكات زووتر و باشته ر له وانه كان تبيگات.

٤_ ناوه رۆكى توپژينه وه كه:

ناوه رۆكى توپژينه وه كه جگه له نه جام له سى به ش بيگه اتوو. به شى يه كه م: به شيكى تيورىيه و تيايدا باس له م بابته انه كراوه؛ زمانى جهسته، زمانى ئامازه، جوړه كانى زمانى جهسته. به شى دووهم: له م به شه دا باس له ريگاكاني وانه وتنه وه كراوه، نه م بابته انه ده گرپته خو؛ ريگاكاني وانه وتنه وه، تايبه تمه ندىيه كانى ريگاي وانه وتنه وه، جوړ و شيوازه كانى وانه وتنه وه.

به شى سيبه م: به شيكى كردارييه، تيايدا پرسياره كانى راپرسیيه كه له سهر بنه ماى وهلامى قوتابيه كان
شيكراوه ته وه.

له كۆتاييدا ئه نجامى توپژينه وه كه و لیستی سه رچاوه كان له گه ل پوخته ی توپژينه وه كه به زمانى
ئینگلیزی پيشكه شكاروه.

به شى يه كه م

زمانى جهسته

1: زمانى جهسته:

له په يوه ندييه نيوان كه سييه كاندا، ههردوو په يامى زاره كى و نازاره كى له يه ك كاتدا
به كارده هينرين. له م گفتوگويانه دا په يامه زاره كييه كان ته نيا به شيكى كه م له ئالوگۆرى په يامه كان
پيكد هينن. ئه و په يامه نازاره كيانه ي كه به هوى دهربرپى دهموچاو، ئاماژه ي دهست، هه لويسى
جهسته و به رزبوونه وه و دابه زى دهنگه وه دهنيرديت به شيكى گوره تر له و په يامانه ده گريته وه كه
له په يوه نديكرندا به كارده هينرين. گوگريكى باش نهك هه ر ئه و كه سه ي په يوه ندى له گه لدا دهكات
چى له به رچاو ده گريت، به لكو ئه وه ش له به رچاو ده گريت كه به دم و دهست و قؤل و جهسته ي چى
دهكات. هه نديكجار سه خته له هه ستى مرؤفه كان تيبگه يت. ناتوانيت له خويان بيرسيت، چونكه
زوربه ي كات ناپانه وييت بلين هه سته كان چونه. به و پييه ي كه ناتوانريت بزائريت ئه م كه سانه به
چوونه ناو سه ربان هه ست به چى دهكهن، هه ولده دهين به سه يرکردنى دهربرپى دهموچاو و
نيشانه كانى جهسته يان له وه تيبگه ين كه له و ساته دا چون هه ست دهكهن. هيزى قسه كردن له
گرنگترين ئه و تايبه تمه نديانه يه، كه مرؤف له بوونه وه ره كانى تر جيا ده كاته وه، به هويه وه ده توانيت
په يوه ندى دروست بكات، په يوه نديش دابه شكاروه بۆ سه ر دوو كۆمه له ي سه ره كى؛ كۆمه له ي زمانى و
نازمانى. په يوه ندى زمانى: دروستکردنى په يوه ندييه له پيگاي زمان و قسه كردنه وه، به لام په يوه ندى

نازمانی: دروستکردنی ئەو په‌یوه‌ندییه‌یه، که له‌رێگه‌ی ئەندامه‌کانی جه‌سته‌وه‌ ئەنجام دهرییت و پێی ده‌گوترییت زمانی جه‌سته (Body language). مرۆف له‌رێگه‌ی وشه‌ و ده‌نگه‌وه‌ هه‌ست و بیرۆکه‌کانی خۆی دهرده‌برپیت، به‌لام له‌ هه‌مان کاتدا بمانه‌وییت یان نه‌مانه‌وییت له‌ بیده‌نگی و له‌ که‌شیکى ئارام ته‌نیا به‌ به‌کاره‌ینانی ئەندامه‌کانی جه‌سته‌ ده‌توانییت په‌یامیک بگه‌یه‌نییت یان واتای قسه‌یه‌ک بگۆرپیت. (کنی زکس) یه‌که‌مین که‌س بووه‌ دهرباره‌ی زمانی جه‌سته‌ لی‌کۆلینه‌وه‌ی ئەنجامداوه‌ و شیوازی به‌کاره‌ینانی جو‌له‌ی ده‌ست و ده‌م و چاو و ئەندامه‌کانی جه‌سته‌ و جیاوازی به‌کاره‌ینانی ئەندامه‌کان و هێما و جووله‌کانی خستۆته‌روو (کۆمه‌لیک نوسه‌ر: ۱۴۰۰، ۹۶). هه‌روه‌ها په‌یوه‌ندی نازمانی، بریتیه‌ له‌ وه‌ په‌یامه‌ ناده‌نگیانه‌ی که‌ به‌ ئامرازیک جگه‌ له‌ ئامرازی زمانی و زمانه‌وانی ده‌گه‌یه‌نرپیت و شیکردنه‌وه‌ی بۆ ده‌کرپیت (علی اکبر فره‌نگی و حسین فرجی: ۱۳۸۹، ۴۳). به‌شیوه‌یه‌کی گشتی دروستکردنی په‌یوه‌ندی مه‌به‌ست لێی گه‌یانندی په‌یامه‌، هه‌ندیک جار وا دهرده‌که‌وییت په‌یامه‌که‌ ساده‌ بییت یان ئەوه‌یه‌ په‌یامه‌که‌ ئامانجیکى به‌دواوه‌ بییت و مه‌به‌ست تیایدا گه‌یانندی په‌یامیکى دیاریکراو و کاریگه‌ره‌ به‌رووی گویگردا. بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ش زۆر جار جگه‌ له‌ زمانی قسه‌کردن سود له‌ زمانی جه‌سته‌ش وه‌رده‌گیرپیت. مرۆف به‌رله‌وه‌ی له‌ په‌یامی ئاخواتن تیبگات، له‌ په‌یامی جو‌له‌ و هێما و ئامازه‌کانی ده‌ست و ئەندامه‌کانی جه‌سته‌ تیده‌گات. مارسیل ماسۆ باوه‌ری وایه‌: "زمان هه‌میشه‌ جینگه‌ی باوه‌ر نییه‌، له‌به‌رئه‌وه‌ی به‌رده‌وام له‌ دهربرپینی راستیه‌یه‌کان درۆ بوونی هه‌یه‌" (کۆمه‌لیک نووسه‌ر: ۱۳۹۷، ۱۶۱). به‌ندۆرا ده‌لیت: "ته‌واوی کرده‌ و ئاخواتنه‌کان پیکدییت له‌ په‌یامیک بۆ تیگه‌یشتن" (کۆمه‌لیک نووسه‌ر: ۱۳۹۶، ۱۴۹).

که‌واته‌ په‌یام گه‌یاندن به‌ هۆی ئەندامه‌کانی جه‌سته‌وه‌ ئەنجام دهرییت و هه‌مان ئەو زانیاریانه‌یه‌، که‌ ده‌مانه‌وییت له‌رێگه‌ی جو‌له‌کانی چاو، روخسار، ئاوازی ده‌نگ، حاله‌تی جه‌سته‌ و چه‌ندین جو‌له‌ینتری جه‌سته‌مان که‌م تا زۆر بیگه‌یه‌نین، جا به‌شیوه‌یه‌کی خۆویستانه‌ یان ناخۆویستانه‌ بییت، به‌شیوازیکی کاریگه‌ریان نا‌کاریگه‌ر له‌ ژبانی رۆژانه‌ماندا سودی لێوه‌رده‌گرین به‌ مه‌به‌ستی

به هیتر کرک یان لاواز دهرخستنی ههر بارودوخیکی کۆمه لایه تی بو دروستکردنی په یوه ندیه کانمان له گه ل که سانیترا (محمد رضایهلوان نژاد: ۱۳۸۶، ص ۱۴). ده توانین بلین باوترین نیشانه ی نازمانی و جو له ی جهسته یی بریتیه له: (proxemics spatial cue- eye contact visualalcu-) (vocal cue)، ئارژیل، ئاماژه ی به 'ده' تاییه تمه ندی کردوو به مه بهستی وه سفکردنی بابه تی (para language)، که ده کونه ژیر ئه و سی بابه ته ی ئاماژه مان پیدا، ئه و تاییه تمه ندی بانه ش بریتین له: (به رکه وتنی جهسته یی، نزیکایه تی، دۆخی جهسته یی، روخساری فیزیکی، جو له ی ده موچاو و جهسته، ئاراسته ی نیگا یان شیوازی سه یرکردن، ماوه و کاتی قسه کردن، حاله تی سۆزداری قسه کردن، هه له ی قسه کردن و شیوه زار) (کۆمه لیک نوسه ر: ۱۳۹۳، ۳۶).

۱-۱: په یوه ندی نازاره کی له وانه وتنه وه دا:

گرنگه ئه و زاراوانه ی که له په یوه ندی زاره کیدا به کارده هیترین گوڤاوبن. وه لامه کانی جهسته به شیوه یه کی ئۆتۆماتیکی ده بن. بۆیه راسته وخۆ ههسته کان ده گه یه نییت و کۆنترۆلکردنی زۆر قورسه. مرۆقه کان سه ره تا به زمانی جهسته په یوه ندی ده کن. پاشان دهربرپینی زاره کی وه ک بشتگیری به کارده هیتن. به پیی تۆسون و یلذن، (2015) "ئه رکی مامۆستا ئه وه یه که راستگویی و متمانه وه ک به هایه کی ئه خلاقی کوتان بکات، چونکه له رپگه ی وانه وتنه وه به په رو شه وه ده توانیت خویندکاران قه ناعه ت پییکه یت" (ل 41).

- هه میسه وشه کان به س نین بو گه یانندی په یامه که.
- سیگنال نازاره کییه کان به ره ه مدارتن.
- په یامه نازاره کییه کان زیاتر واقعین.
- په یامه نازاره کییه کان زیاتر له بیرنه کراون.

• سیگنالێ نازاره‌کییه‌کان ده‌توانن به ئاسووده‌یی هه‌سته‌کان دهره‌بپن که زۆر بېزاره‌کرن بۆ ئه‌وه‌ی به وشه دهره‌بپدرېن؛ به‌ها ئه‌خلاقیه‌یه‌کان ده‌توانرێت به ئاسانی به کردار بگه‌یه‌نرێن نه‌ک به قسه.

سه‌ره‌رای سه‌رجدانه سه‌ر حاله‌ت و شیوازی قسه و ئاماژه جه‌سته‌یه‌یه‌کان، هه‌موو هێما و ئاماژه جه‌سته‌یه‌یه‌کانی، که له‌و ژینگه‌یه‌ی تیایدا به‌کارده‌یت؛ ئه‌گه‌ر بێت و لێیان بکۆلینه‌وه و به گرنگیان دابنێن به‌شیوازییک سه‌رنجیان بکه‌ینه‌سه‌ر؛ بۆ نمونه، ئه‌گه‌ر له رۆژیکی ساردی زستانێ له ویستگه‌یه‌کی پاسدا که‌سیک ده‌ست و پێیه‌کانی خۆی کۆبکاته‌وه و دابنیشییت، به ئه‌گه‌ری یه‌کجار زۆره‌وه هۆکاره‌که‌ی بۆ ساردی که‌شوه‌وه‌ها ده‌گه‌رپنینه‌وه تاوه‌کو هۆکاریت، به‌لدم ئه‌گه‌ر له بارودۆخیکی تردا بێت، یان ئه‌گه‌ر هات و له پشته میژیک بێت و تۆ به‌توێت کالایه‌کی پێبفرۆشی یان بپروکه‌یه‌ک باس بکه‌یت و بیکه‌یته‌روو، بارودۆخیکی وا به‌و مانایه‌ ده‌یت، که ئه‌و که‌سه له بارودۆخه‌دا هه‌سته‌ی نه‌رێنی یان به‌رگری هه‌یه (آلن پیز: ۱۳۸۹، ۱۴۰).

۲-۱: جۆره‌کانی زمانی جه‌سته:

به سه‌رنجدان به‌و پێناسانه‌ی، که بۆ زمانی جه‌سته کراون، ده‌توانین له خواره‌وه ئاماژه به چه‌ند جۆریکی گرنگی زمانی جه‌سته بکه‌ین، که هه‌ریه‌که‌یان له‌کاتی ئاخواتن رۆلیکی گرنگ ده‌بینیت له گه‌یاندنی په‌یام و مه‌به‌ستیکی دیاریکراودا، به‌شیوه‌یه‌کی گشته ئه‌و هێما و ئاماژانه ده‌توانن له‌کاتی ئاخواتندا رۆلیکی کاریگه‌ر ببینن، بۆ نمونه، زۆرجار له‌بری ئه‌وه‌ی سلاو بکه‌ین ده‌ستییک بۆ که‌سی به‌رانبه‌ر به‌رز ده‌که‌ینه‌وه، به‌و شیوه‌یه‌ش په‌یامی خۆمان به‌ که‌سی به‌رانبه‌ر گه‌یاندوو. هه‌نیک جاریش ئه‌و هێمایانه په‌یامی قسه‌کردن به‌هێزتر ده‌کهن، بۆ نمونه، زۆرجار له‌کاتی ته‌وقه‌کردن زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌ک ده‌کهن، ئه‌مه‌ش هێمایه بۆ پێشاندانی خۆشه‌ویستی و رێزی زیاتر، هه‌روه‌ها ده‌کریت

په‌یامی نه‌رینیش له‌دوای خۆیدا به‌جی به‌یلت، بۆ نمونه ئیمه کاتیک له‌ناو کۆبوونه‌وه‌یه‌ک قسه‌یه‌ک ده‌که‌ین بۆ دنیای بوون له‌ شتیک، به‌لام له‌ هه‌مان کاتدا چاو داده‌گرین له‌ که‌سی به‌رانبه‌ر به‌ مانای نیگه‌تیف بوونی بابته‌که‌ دیت. له‌ خواره‌وه‌ چهند جۆرپکی باو له‌ جۆره‌کانی زمانی جه‌سته ده‌خه‌ینه‌روو:

١-٢-١: ده‌رپینه‌کانی روخسار:

ئه‌و ده‌رپینه‌یه‌که‌ له‌سه‌ر روخساری که‌سه‌که‌ پێش قسه‌کردن ده‌رده‌که‌وێت، وه‌ک دلخۆشی و دلته‌نگی و توورپیی و ترس و چهندان ده‌رپینی دیکه‌.

٢-٢-١: جوله‌ی ئەندامه‌کانی جه‌سته:

جوله‌ و ئاماژه‌کان ریگه‌یه‌کی ناسراوه‌ بۆ په‌یوه‌ندی نازاره‌کی، له‌وانه‌ش جوله‌ی ده‌سته‌کان و ئاماژه‌کردن و چهندانی دیکه‌.

٣-٢-١: ده‌نگناسی:

شپوازی ده‌نگ کاریگه‌رییه‌کی به‌هیزی هه‌یه‌ له‌سه‌ر مه‌به‌ست و مانای گه‌توگۆکه‌ و، له‌وانه‌: ئاوازی ده‌نگ و به‌رزیی ده‌نگ و گۆرانی مه‌قامی ده‌نگ و له‌ره‌کانی.

٤-٢-١: سه‌یرکردنی چاوه‌کان:

سه‌یرکردنی چاوه‌کان پۆلیکی گرنگیان له‌ سه‌یرکردنی نازاره‌کی هه‌یه‌، وه‌ک چاوتیپراندن و چاوداگرتن و تروکاندن چاوه‌کان، کاتیک تاک پووبه‌رووی شتیک ده‌بیته‌وه‌ که‌ ئاره‌زووی ده‌کات چاوتیپه‌رپیت و چاوه‌کانی فراوانتر ده‌بن، هه‌ندیک که‌س ئه‌مه‌ به‌کارده‌هینیت بۆ ئه‌وه‌ی ئایا که‌سی به‌رانبه‌ر پاستگۆیه‌ یان نا.

له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی زمانی جه‌سته پرۆسه‌یه‌کی مامه‌له‌یییه‌، په‌یوه‌ندی مامۆستا له‌گه‌ل فی‌رخوازان له‌ به‌رزکردنه‌وه‌ی چۆنیه‌تی فی‌ربوون و فی‌رکردن پۆلیکی یه‌کجار کاریگه‌ری هه‌یه‌. له‌م پرۆسه‌یه‌دا مامۆستا نابیت ته‌نیا له‌ کرده‌ی قسه‌یی سود وه‌ربرگرت، به‌لکو ده‌بییت سود له‌ زمانی جه‌سته‌ش وه‌ربرگرت، له‌به‌رئه‌وه‌ی فی‌رکردن پرۆسه‌یه‌که‌ تیایدا کۆنترۆلی زمانی جه‌سته زۆر گرنگه‌، ئامانجی

سهره كى رهفتارى نازمانى مامۆستايان له پۆلدا هۆكارىكه بۆئه وهى فيرخوزان زياتر ئاره زوويان بۆ
وانه و بابته كان هه بپت، مامۆستايان له بهر سى هۆكار پيويسته شاره زاييان له زمانى جه ستهدا
هه بپت:

1. شاره زايى له رهفتارى نازمانى ده بپته هۆى ئه وهى، كه قوتابيان بتوانن به شيويهيه كى
كارىگه رتر فيربن.
2. وا ده كات قوتابيان باشتر له هپماكان تپيگه ن.
3. ئه و جوړه په يوه نديه، په لى دهروونى نيوان مامۆستا و قوتابى ديارى ده كات (نوسهران:
1399, 100).

له راستيدا ده توانين بليين قسه كردن به هۆى زمانى ئامازه بمانه وپت و نه مانه وپت پۆژانه
به كاريان ده هينين و له ژيان و قسه كردنى پۆژانه ماندا په نگ ده داته وه و به شيويهيه كى راسته وخۆ و
ناراسته وخۆ كارىگه رى له سهر په يام و قسه كانماندا ده بپت، به لام زۇرجار ئيمه ي مرؤف زۇر گوپى
پينادهين، كه واته گرنگى و سودى زمانى جه سته له سهر كه وتنى رهفتاره كۆمه لايه تيبه كانمان له
تواناى قسه كردن به شيويهيه كى روون و ئاشكرا كه متر نييه، له خواره وهدا گرنگترين رهفتاره
نازمانيه كان ئامازه پپده كهين، كه به شيويهيه كى جو له و ئامازه ده توانين دهريان بپين، ئه مانيش له م
چوار خاله دا كۆده بپته وه:

1. هپماكان: جو له و ئامازه ي ديارى كراو و ناسراو.
2. بهرچا و روونى: جو له و ئامازه يه ك بۆ دلنيايى و به گرنگ پيشاندانى قسه به كاردپت، به
تايبهت ده سته كان.

3. پيڤه ران: جو له و ئاماژه به كه، كه بۆ ديار بى كردنى شوين يا رپيڤه ستنى خيرا بى به كارد پت.

4. گونجان: هه موو ئه و جو له و رهفتارانه ده گرپته وه، كه بۆ چاوديرى كردن، كۆنترپۆلكردن و كاردانه وهى هه سته كان بۆ كه س يان كه سانى به ران بهر به كارد پت.

به و شپوه بهى كه له سه ره وه دا ئاماژه مان پيدا هه موو ئه مان بيش رهفتارى نازمانى به دوای خۆيدا ده هپنيت و كاريگه رى له سه ر رهفتارى زمانى هه به، كه ئه و په يامه نازمان بيه ش برپيتين له شپوهى روخسار، نيگا، (كردنه وه و داخستن چاو)، جو له جه سته بيه كانى تر، بارودوخى جه سته (شپوازى وه ستان، دان بشتن...)، په يوه ندى جه سته بى، رهفتارى هه وا بى، جل و بهرگ و ته واوى لايه نه رواله تيبه كانى ترى وهك ده نگ و ئاوازى نازمانى، هه ربه ك له مانه ده توانرپت له سه ر بنه ماى گۆراوى زياتر، دابه ش بكرپنه سه ر چه ندين كۆمه له لى تر (على اكبر فرهنگى و حسين فرجى: ١٣٨٩، ٤٣٤-٤٣٥).

٣-١: فشار و زمانى جه سته له به رپوه بردنى پۆلدا

ستريپس نارپه چه تيبه كه، كه هه موو كه سيك ده توانرپت له هه موو پيشه به كدا رووبه رووى بپتته وه. سروشت بيه مامۆستايان له به رپوه بردنى پۆلدا تووشى ستريپس بن. جه سته به بى ئيراده كاردانه وهى ده بپت كاتيك فشارى ده روونى له سه ره. بۆ نموونه قۆله كانت ئازاريان هه بپت، سنگت توند بپت، يان به توندى پيبه كانت له زه ويدا لپبه ديت. له وان ه به خو پندكاره كانت پيبان وا بپت، كه شتيك له كرداره كانتدا هه له به يان بپزاريت. ئه م رهفتارهى مامۆستايان دووره له پيشه بى به پيبى زمانى جه سته. زانين و به كار هپنانى هه نديك ته كنريك زۆر گرنگه، چونكه فه رمانى مامۆستا به زمانى جه سته له هه موو بارودوخ پكدا يارمه تبه ر ده بپت بۆئه وهى وان ه كان به شپوه به كى كارا پرۆسيپس

بكرين. نه گهر مامۆستا له پرووى دهر وونيبه وه تيك نه چيت، هه موو كه سيك له پۆله كه دا هه ست به
ئاسووده ي ده كات به جي به چيكردى نه و پيشنيارانه ي كه له خواره وه هاتووه:

1-3-1: له سه ر ميژيان له سه ر كورسى دانانيشن مه گهر پيويست نه بيت:

زۆر گرنگه مامۆستا بۆ كۆنترۆلكردنى پۆل له سه ر كورسى دانه نيشيت مه گهر نه خو شى
جه سته ي هه بيت، چونكه كاتيك مامۆستا چاو له خو پندكاره كه ده كات، ده توانريت تيبگه ين كه ئايا
خو پندكاره كه په يره وى له وانه كه ده كات يان نا. په روه رده كار كه له سه ر كورسيه كه ي دانيشتووه
ناتوانريت چاوهرپى نه وه بكريت كه وانه يه كى به ره مدار هه بيت و ئاگادارى خو پندكاره كانى بيت.
له بهر نه م هۆكاره كاريكى دروسته مامۆستايان دانه نيشن به لكو بوه ستن مه گهر ناچار بن. وه ستان و
قسه كردن له به رده م ئاماده بوواندا ده توانيت له پرووى جه سته ييه وه چالاک بيت و به تايبه تى ناته قليدى
بيت.

2-3-1: له كاتى وانه وتنه وه دا زۆر مه جوئين و به توندى بوه سته بۆ بينينى هه موو خو پندكاره كان:

هه نديك جار مامۆستايان له چالاکبوون له كاتى وانه وتنه وه دا به هه له تيده گه ن. بۆ نموونه مامۆستا به
هه موو ئاراسته كانى پۆلدا ده پروات. جو له له پۆلدا گرنگه، به لام ته نها به يپى پيويست. پيويسته
مامۆستا له كاتى وه ستاندا هه لوپستىكى پته وى هه بيت. نه م هه لوپسته متمانه به خو بوونىكى به هيزتر
به مامۆستا ده به خشيت. هه ولبه ده به ئاسووده يى و نه رم و نيان بمينيته وه به هيشتنه وه ي قاچه كان
كه ميک فراوانتر له دوورى شان. قاچه كان نابيت گرژ بن، مامۆستاش نابيت نه ژنۆكانى قفل بکات. به
هيشتنه وه ي پشت و سه رى راست رپگرى بکات. نه م هه لوپسته ئاماژه يه بۆ نه وه ي مامۆستا به متمانه
به خو بوون كۆنترۆلى ده كات و توانا ي كاريگه رى له سه ر گو يگران هه يه.

3-3-1: مامۆستا ناوبه ناو له پۆلدا پروات:

ئهگهر پۆلهكه ئهوهنده فراوان نهبوو كه بياسه بهناو پۆلدا بكهيت، دهتوانيت لهبهردهم تهختهكهدا برۆن و بچنه گۆشهى راست و چهپ. بياسه كردن له پۆلدا نابيت بى مانا بيت. زۆرى ههر شتيك دهتوانيت خويناكاران نارپهحهت بكات، ههروهها زۆر سههرگهردانى له پۆلدا دهتوانيت سهرقالكه ربيت. ئهم دۆخه دهتوانيت كه شپكى گرژ له بهرپوهبردنى پۆلدا دروست بكات. دهتوانيت له سهريكى پۆل يان شانۆوه بۆ سههرهكهى تر به پى برۆن. له گواستنهوهكانى قسه كردندا دهتوانيت جهخت له سههر وشهكان بكرپتهوه. كاتيک دواى چهند خولهكيك بابتهكهت دهگۆرپت، دووباره به پى برۆ. ئهم بزووتنهوهيه بهردهوامى بابته و پابه ندبوون به گپرانهوه له سههر بينه ر مسۆگه ر دهكات. له گه ل فيربوونى ئهم جولانه، باوه ر ناكه يت كه چهنده بههيزن. ديدگا كهت دهگۆرپت و كۆنترۆلى تهواو به سههر خويناكاراندا به دهست دههپنيت.

٣-٤-١: زۆر دهست له دهه و سههرت مه ده له كاتى قسه كردندا:

دهسته كانت زۆر مه خه نه سههر سههرت له كاتى قسه كردندا. هه نديك جار رهنه گه دهسته كان به رهو روخسار برۆن، لوت بخورپن، ئه وه شتيكى ئاساييه، به لام كاتيک ئه مه به رده وام روودهدات، ده بيته هۆى نارپه حه تى بۆ قوتاييان. هيشتنه وهى ده موچاوت به كراوه يى و زه رده خه نه كردن و بوونى دهسته كانت به رهو خويناكاره كان كاريگه رن. بۆيه جوله كان ده بيت هاوسه نگ بن، له كاتى هپنانه وهى نموونه دا دهسته كانت يان په نجه كانت به كاربه ينه. بۆ نموونه دهتوانيت به كه م، دووه م، سييه م بژمپريت و خويناكاران رابكيشيت بۆ ناو گه فتوگۆكه به پرسيار كردن له بۆچوونه كانيان، ئهم هه لۆپسته له بهرپوه بردنى پۆليشدا كاريگه ر ده بيت.

۱-۳-۵: شتیکی به دهسته کانت مه گره که بتوانیت یاری پییکهیت:

زۆرجار گرتنی قه له م یان مۆبایل و یاریکردن به م ئامرازانه کاریگه ری نه ریینی له سه ر قوتابیان ده بیته. له وانه یه سه رنجی خویندکاران سه رقال بکات یان بییته هۆی ئه وه ی به بی مه به سه ت مۆبایل یان قه له مه کانیا ن به کاربه یین. هه موو ئه م جولانه ره نگه وایان لیبکات بیر له وه بکه نه وه، که بیزاریت یان متمانه ت به خۆت نییه. ئه م زمانه جه سه ته ییه ده توانیت بییته هۆی ئه وه ی له رووی به ریوه بردنی پۆله وه له خویندکاره کانت جیا به یته وه و به ریوه بردنی پۆله کانت لی جیا نه بییته وه.

۱-۳-۶: سه یرکردنی هه موو گۆشه کانی پۆل:

له به ریوه بردنی پۆلدا، مامۆستا پیویسته پۆله که سه نته ری بکات و سه یری دواوه، پیشه وه، ناوه راسه ت، دواوه و پیشه وه بکات وه ک له نه خشی 'W' دا. له م حاله ته دا، ره نگه خویندکارانی تر پییان وابی، که تۆ ته نها فییری ئه و که سه ده که یته. جگه له وه ش، ئه و خویندکاره ی که تۆ گرنگی پیده ده یته له وانه یه ناره حه ت بیته، بیزار بیته، شه رمه زار بیته و سه رقال بیته- له بری ئه وه چاویک له هه موو خویندکارانی ناو پۆله که دا بخشینه. چاوه کانت بگوازه ره وه بۆ گۆشه جیاوازه کانی ناو پۆله که (Soran Abubakr, Mustafa Bingol, Saban Kara, 2022, p300).

به شی دووه م

ریگای وانه وتنه وه

۲: ریگای وانه وتنه وه:

ریگای وانه وتنه وه (Method Teacgibg) "بریتییه له کۆمه لیک کاروچالاکی به رنامه بۆ دارپژراو، مامۆستا له ناو پۆلدا پیی هه لده سه تیته، به مه به سه تی هیانه دی ئامانجه کانی پرۆسه ی په روه رده و فییرکردن، که ئه ویش گۆرانکاری کردنه له مه عریفه و بیرکردنه وه و هه موو لایه نه کانی تری

رهفتاری فیرخواز" (که ریم شه ریف قهره چه تانی: ۲۰۱۴، ۱۴). که واته، 'رپگای وانه وتنه وه یه کیکه له گرن گترین پیکهاته کانی پرۆسه ی فیرکردن، له به ره وه ی یه کیکه له فاکته ره سه ره کییه کانی به رجه سه ته بوونی ئامانجی (مه عریفی، رهفتاری و سۆزداری) ههروه ها فاکته ری سه ره کی پیکه وتن و داهینانه له کایه و ره ههنده جیاوازه کانی ژیان' (ره مه زان حه مه دمین: ۲۰۱۴، ۱۴). ههروه ها به شیوه یه کی گشتی ده توانین چه ندین خال دیاری بکه یین وه کو تاییه تمه ندی رپگاکانی وانه وتنه وه، که بریتین له مانه ی خواره وه:

۱-۲: تاییه تماندییه کانی رپگاکانی وانه وتنه وه:

1. گونجاو بیته له گهل ئامانج و قوناغی خویندن و ته مه نی فیرخواز، ههروه ها فیرخوازن دهرفته ی به شداری کردنیان له نه نجامدانی گفتوگو له چالاکیه کانداهه بیته.
 2. فیرخوازن دهرفته ی پراکتیزه کردنی کارامه ییه کانی ژیانی رۆژانه یان هه بیته.
 3. ره خساندی دهرفته تا بتوانن په ره به تواناکانیان بدن، دهرفته ی هه لسه نگانندی ئاستی مه عریفی و کارامه یی و چالاکیه کانی خودیان هه بیته.
 4. فاکته ری به رجه سه ته بوونی چالاکیه هه ره وه زی و هه ماهه نگی نیوان فیرخوازن بنیته.
 5. فاکته ری به سه تنه وه ی بیروکه و چه مکه کانی بابته ی وانه کان بیته به بابته کانی دیکه ی پرۆگرامی خویندن و به ژیانی رۆژانه ی فیرخوازن (ره مه زان حه مه دمین: ۲۰۱۴، ۱۵).
- سه ره پای نه و خالانه ی، که باسکران ده توانریت چه ندین تاییه تمه ندی تر په یوه سه ت بکریت به رپگاکانی وانه وتنه وه (بو زانیاری زیاتر بروانه ره مه زان حه مه دمین: رپگاو شیوازه تیوری و پراکتیکه کانی وانه وتنه وه).

2-2: جۆره كانى رېگاي وانه وتنه وه:

وانه وتنه وه پرۆسه يه كى ئه كاديميه، شيواز و وتنه وه ي وانه وتنه وه په يوه سته به خودى مامۆستا وه، كه ئايا كام رېگايه به گونجاو ده زانپت بۆ زياتر كار بگه رى خستنه سه ر قوتابى، به لام له م تووژينه وه يه دا به شيويه سهره كى ئاماژه به دوو رېگا ده كه ين، ئه وانيش (teaching general method) و (special teaching method).

2-2-1: رېگا گشتيه كانى وانه وتنه وه:

ئه م جۆره يان تا بليى ساده و ئاسانه و په يوه ست نيه به هيج بو ار و تيوريكه وه گشتيه و هه موو مامۆستايه ك پيويستى به م جۆره رېگايه هه يه و نه به ستراره ته وه به هيج بو ار و پسيوريبه ك، هه موو مامۆستايه ك ده توانپت له بو اره كه ي خويدا سو دى لى وه ر بگريت.

2-2-2: رېگا تايبه تيه كانى وانه وتنه وه:

ئه م رېگايانه تايبه تمه ندى خو يان هه يه و بۆ هه نديك پسيورى گونجاوه و مامۆستا ده توانپت به كاريان به ينيت، به لام ناتوانرپت بۆ هه موو پسيوريبه ك مامۆستا به كاريان به ينيت و گونجاو نيه بۆ هه موو بو ارپك، له به رنه وه ي له گه ل سروس تى ئه و پسيوريبه و بابه ته كانى ناگونجپن (كه ريم شه ريف قه ره چه تانى: 2014، 10).

2-3: شيوازه كانى رېگا تايبه تيه كانى وانه وتنه وه:

له م رېگايه دا كۆمه ليك شيوازي جيا په يره و ده كريت به پيى باهت و پسيوريبه جياوازه كان، كه مامۆستا له وانه كانيدا به پيى ناوه رو كى وانه كه پشتى پيده به ستپت، له خو اره وه ئاماژه به چه ند شيوازيك ده ده ين له رېگا ته يبه تيه كانى وانه وتنه وه:

۱-۳-۲: ریگای خستنه پوو (وانه بیژی):

'ریگای خستنه پوو واته (محاضرة) یه کیکه له کۆنترین و باوترین ریگاکانی وانه وتنه وه، ته نانه ت هه ندیک به خوئی چیش ت ناوی ده بن، واته چۆن هه موو خواردنیک به بی خوئی تام و چیژی نییه به م شیوه یه ش ه یچ ریگایه کی وانه وتنه وه به بی خستنه پوو تام و چیژی نییه' (که ریم شه ریف قه ره چه تانی: ۲۰۱۴، ۱۷). ئەم ریگایه به شیوه یه کی گشتی له ناوه نده کانی خویندن وه ک قوتابخانه و زانکۆ و په یمانگان به کارده هینریت و سودی لپوه رده گیریت، هه ر له کۆنه وه تا کو ئیستا به رده وامی هه یه و نه توانراوه به شیوه یه کی یه کجاری وازی لی بهینریت، واته تا کو ئیستاش به شیوازیکی مۆدیرن به کارده هینریت و به شیکی زۆری بابه ته کان به م ریگایه دهوترینه وه. "له م ریگایه دا مامۆستا بابه ت و زانیارییه کان بۆ فیرخوازان ده خاته پوو، زۆرجار بۆرد 'ته خته ره ش' به کارده هینریت بۆ پیکخستن، به یه که وه به ستنه وه و پوو نکرده وه ی بیروکه کانی ناو بابه ته کان له کاتی خستنه پوودا، هه ره ها زۆرجار مامۆستا به ریگهی پرسیار و وه لام سه رنجی فیرخوازان بۆ لای خوئی و بابه ته که پاده کیشیت بۆئه وه ی هه موویان به شداری وانه که بکه ن. له م ریگایه مامۆستا پۆلی سه ره کی ده بینیت و سه رجه م بیروکه و چه مکه کان بۆ فیرخوازان ده خاته پوو نه وانیش ته نیا گوینگرن، که واته مامۆستا پۆلی سه ره کی و قوتابی پۆلی لوه کی ده بینیت" (په مه زان حه مه دمین: ۲۰۱۴، ۹۳). که واته له م ریگایه قوتابیان له ریگهی به شداری کردن و نه زمونه وه فیرده بن، ده توانین بلین ئەم ریگایه خالی به هیژی قوتابی دیاری ده کات، چونکه تیشکی زیاتر ده خرینه سه ر قوتابی به مه به ستی فیربون و سود وه رگرتن له بابه ته کان، که مامۆستا له ناو پۆل پیکه شی ده کات.

۲-۳-۲: ریگای گفتوگۆ و دیالۆگ:

به یه کیک له ریگا پیکه وتوووه کانی وانه وتنه وه داده نریت به تاییه ت له وتنه وه ی بابه ته کۆمه لایه تییه کاند، پۆلیکی باش ده گیریت له هاندان و بزواندنی فیرخوازان، له م ریگایه دا مامۆستا

پێویستی به رۆشنبیری گشتی هه یه، چونکه زۆر جار کیشه و بابه ته هه نووکه یی و مۆدیرنه کان گف توگۆیان له سه ر ده کریت (که ریم نه حمه د عه زیز: ۲۰۱۴، ۳۱). له م رینگایه دا مامۆستا و فیرخواز هه ردووکیان رۆلی سه ره کی ده بینن له پرۆسه که دا، واته له رینگای قسه و پرسیا ری مامۆستا بۆ فیرخوازان و دواتریش وه لامدانه وه یان بۆ پرسیا ری مامۆستا، نه مه سه ره پای گف توگۆ و پرسیا ر و سه رنجی زیاتری قوتابیان سه بهاره ت به بابه ته که. که واته لیره دا خویندکار رۆلی سه ره کی هه یه و نابیت به پاشکۆی مامۆستا، ههروه ها راو بۆچوو نیان گرنگه له هه موو نه و بابه تانه ی، که له ناو پۆلدا گف توگۆیان له سه ر ده کریت له لایه ن مامۆستا و قوتابیان وه (که ریم شه ریف قه ره چه تانی: ۲۰۱۴، ۲۹).
به و پیه ده توانی بلین رینگای گف توگۆ، دیالۆگ و گف توگۆی نیوان مامۆستا و فیرخوازان، له به ره وه ی مه به ست له بابه ته که گه یشتنه به ئامانجی دیاریکراو له سه ر پرسه هه نووکه یی و بابه ته کانی رۆژ، واته کۆمه لیک پرسیا ری رپکخراوه، که به شیوه یه کی به رده وام و زنجیره یی ته واوکاری مامۆستا له ناو پۆلدا ئاراسته ی فیرخوازانی ده کات بۆ ده سته که وتنی ئامانجی کی دیاریکراو. ههروه ها "بابه ته کان به گف توگۆی کراوه ی زا ره کی له نیوان هه ردوولادا 'مامۆستا و فیرخوازان' یان فیرخوازان و فیرخوازان ده خرپته روو بۆ گه شتن به ئامانجی دیاریکراو" (ره مه زان حه مه دمین: ۲۰۱۴، ۱۰۳).

۳-۳-۲: رینگای چاره سه ری گرفته کان- کیشه کان (طریقه حل المشکلات):

نه مه ش یه کی تره له و رینگایانه ی، که مامۆستا به کاری ده هیئت له کاتی وانه وتنه وه دا، نه م رینگایه ده گه رپته وه بۆ زانای نه مه ریکی 'جۆن دیوی'، که پپی وایه "مرؤف به گرته به ری رینگای چاره سه ری کیشه کان باشتر فیرده بیت، چونکه تاک له ژبانی دا دو چاری چه ندین کیشه ده بیت وه، بویه لیکۆلینه وه له کیشه کان و گه ران به دوای چاره سه ر بۆیان له قوتابخانه وا له قوتابی ده کات باشتر له ئاسته نگ و هه لویسته کان تییگات" (که ریم نه حمه د عه زیز: ۲۰۱۴، ۳۷). هه ر نه م زانایه پینچ رینگای

دهستنيشان كردوو ه بۆ چارهسهرى گرفتهكان و زالبوون بهسهر كيشهكان، كه له ژياندا رووبهروويان دهبنهوه، به كورتى ئەم خالانهش بریتين له:

- ههست كردن به گرفت و كيشهكان.
- ديارى كردنى سنورى گرفتهكه و كۆكردنهوهى زانيارى و داتا دهربارهى گرفتهكه.
- دانانى گريمانه و دهستنيشانكردنى هۆبهكانى گرفتهكه.
- تاقيكردنهوه و گهپان بهدواى گريمانه و هۆى سههرهكى پرس و گرفتهكه و وازهينان له گريمانه و هۆبهكانى تر، كه بهرپرس نين و پهيوهنديان به گرفتهكهوه نيبه.
- گهيشتن به دهرئهئى نجام و دۆزينهوهى رېگا چارهى گرفتهكه و گشتانديان (كهريم شهريف قهرهچهتاني: 2014، 61-62).

كهواته بهپيى ئەم خالانهى باسكران دهتوانين بلين ههر لهبهر ئهوهيه، كه رېگاي چارهسهرهكردنى كيشهكان به يهكيك لهو رېگا باش و شيوانه دادهنرپت له وتنهوهى بابته كۆمهلايهتبييهكان و دياريكردنى كيشه و گرفتهكان و چارهسهركردنيان، كه مامۆستا پيوسته لهكاتى رووبهرووبوونهوهى ههر كيشه و گرفتيك بهكارى بهينيت و سوڊيان ليوهربرگريت. بهشيويهكى گشتى دهتوانين بلين، "كيشه به گشتى و اتا بوونى گومان له بابتهتيك يان ههر كيشهيهك يان پرسيك - كه پيوستى به چارهسهره، مامۆستا دهتوانيت بابتهتى خوڤندن بهگشتى لهشيويهى پرس و كيشهى دياريكراو بخاتهروو يان ئاراستهى فيرخوازانى بكات" (رهمهزان حههمههمين: 2014، 168).

2-3-4: رېگاي پروژهكان (طريقة المشروع):

بهشيويهكى گشتى ئەم رېگايه لهرووى ناوهرووكهوه نوئ نيبه، بهلكو لهبهرئهوهى ژيان خوئ ههمووى پروژهيه و مرؤف بهردهوام له ههولى چارهسهركردنى ئەو كيشه و گرفتانهيه، كه لهكاتى پهيداكردنى بژيوئى ژيانى دينه سههر رېگاي، واته مهبهست له رېگاي پروژه "ههر كار و كردارپيكي

فیرکارییه له بواری مه‌یدانییدا نه‌نجام بدریّت به مه‌به‌ستی زانستی و له‌ژیر چاودیری و سه‌ره‌رشتی مامۆستادا له‌پیناو به‌دییه‌نانی ئامانجیکی دیاریکراو خزمه‌ت به‌بابه‌ته زانستییه‌که بکات، که له ژینگه‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تیدا خۆی بینیته‌وه " (که‌ریم نه‌حمه‌د عه‌زیز: ٢٠١٤، ٤١). نه‌م رپڭایه 'له‌سه‌ر بنه‌ما و ستراتیجی هه‌ره‌وه‌زی دانراوه، بۆ نه‌وه‌ی ده‌ستکه‌وتی فیرخوازان له‌پرووی زانستی و نه‌کادیمی به‌رز بکریته‌وه' (ره‌مه‌زان حه‌مه‌دمین: ٢٠١٤، ٢٣١).

به‌و پیه‌ کاتیک باسی نه‌م رپڭایه ده‌که‌ین له‌پروسی فیرکردن و فیربووندا، مه‌به‌ست به‌ستنه‌وه‌ی ژینانی ناو قوتابخانه‌یه به‌ژینانی واقیعی دهره‌وه‌ی قوتابخانه، نه‌ویش له‌رپڭای کارکردن و به‌مه‌به‌ستی پراکتیزه‌کردنی نه‌و زانیاریانه‌ی، که له‌ناو قوتابخانه فیرخواز فیری بووه له‌به‌ئاکام گه‌یانندی پروژه‌به‌کدا (قه‌ره‌چه‌تانی: ٢٠١٤، ٧٣). ده‌توانین بلین به‌شیوه‌یه‌کی گشتی، نه‌م رپڭایه مه‌به‌ست لپی به‌ستنه‌وه‌ی ژینگه‌ی قوتابخانه‌ی فیرخوازه به‌ژینگه‌ی ده‌وروبه‌ری که له‌دهره‌وه‌ی قوتابخانه‌ی تیایدا ده‌ژیت.

٢-٣-٥: رپڭای ئیستقرائی (اسلوب الاستقرائی):

نه‌م رپڭایه بریتییه له "هه‌نگاونان له‌به‌شه‌ ساده و سه‌ره‌تاییه‌کانی بابته‌ی وانه‌که بۆ به‌شه‌ ئالۆز و ئاوێته‌کان، یان هه‌نگاونانه له‌به‌شه‌ تاییه‌ته‌کان بۆ به‌شه‌ سه‌ره‌کیه‌کانی بابته‌که‌ یان له‌ نمونه دیاریکراو و ساده‌کان بۆ بنه‌ما و یاسا گشتیه‌کان" (ره‌مه‌زان حه‌مه‌د که‌ریم: ٢٠١٤، ٢٠٦). به‌شیوه‌یه‌کی گشتی له‌م شیوازه‌دا مامۆستا له‌به‌ش و یه‌که‌کانی بابته‌یکه‌وه به‌ره‌و گشتیتی هه‌نگاو ده‌نیت، واته له‌ وتنه‌وه‌ی بابته‌ و دیارده‌یه‌ک له‌باسکردنی به‌شه‌کانیه‌وه هه‌نگاو ده‌نیت به‌ره‌و گشتیتی بابته‌ و دیارده‌که (که‌ریم نه‌حمه‌د عه‌زیز: ٢٠١٤، ٤٦). مه‌به‌ست له‌م رپڭایه گه‌یشته‌ به‌رپسا و یاسا گشتیه‌کان، نه‌ویش له‌رپڭای سه‌رنجدان و بینین و تاوتویکردنی به‌شه‌کانی دیارده‌کانه‌وه، واته له‌به‌شه‌وه بۆ گشتی، (من الجزء الی کل). (که‌ریم قه‌ره‌چه‌تانی: ٢٠١٤، ٤٨). که‌واته به‌شیوه‌یه‌کی گشتی ده‌توانین

بلیین مامۆستا له بابته تاکاندا سه ره تا له به ش و یه که کانی هه ر بابته تیکه وه ده ست پنده کات و دواتر باس له بابته گشتیه کان ده کات و تا کۆتایی به هه موو بابته و باسه کان ده هینیت. ئەم شیوازه چه ندين لایه نی باشی هه یه، که ده توانین له م چه نده خاله ی خواره واده کۆیان بکه ینه وه:

- کرداره که پله به پله و به شیوه یه کی عه قلا نی قوتابی راپیچ ده کات له به شه ئاسانه کانه وه بۆ گشتی ئالۆز.
- بواری به خویندکار ده دات بۆ بیرکردنه وه و دره نگر زانیاریه که ی بیرده چیت.
- فیرخواز بنه ما و رپسا و یاساکان به شیوه یه کی باشتر وه رده گریت، وه ک له وه ی به یه کجار و به خپرایه ی بۆی باس بکریت (که ریم عه زیز نه حمه د: ۲۰۱۴، ۴۶).

به لام به شیوه یه کی گشتی له م رپگایه دا مامۆستا کاتیکی زۆرتری ده ویت بۆ به نه نجام گه یانده ی هه ر پرۆسه یه ک و گه یانده ی هه ر بابته تیک به خویندکار.

۲-۳-۶: رپگای هه له ینجان (طریقه الاستناجی):

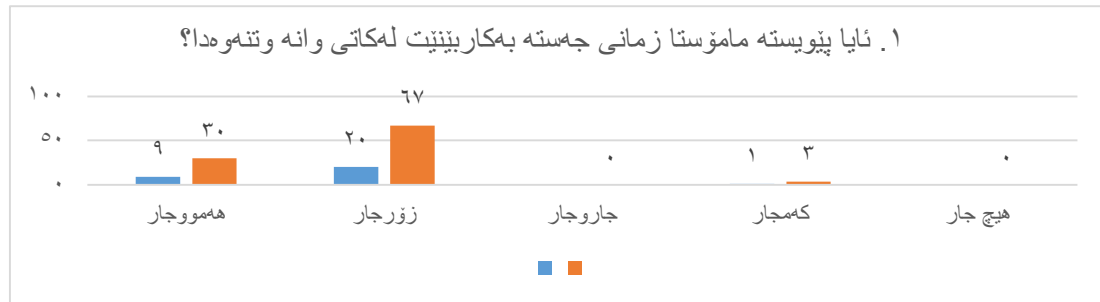
ئه م شیوازه هه روه ک له ناوه که ی دیاره پیچه وانه ی شیوازی پیشوه، ئەم رپگایه "بریتیه له جیه جیکردنی یاسا و بنه ما گشتیه کان به سه ر به ش و نمونه جیاواز و جۆراوجۆره کان" (ره مه زان حه مه دمین: ۲۰۱۴، ۲۰۷). واته فیرخواز دوا ی ئه وه ی یاسا و رپساکان ده دۆزیته وه، له هه لوپستی نوێ ئه و یاسا و بنه ما گشتیه نه به سه ر به ش و نمونه کان جیه جی ده کات، به و پیبه ش کرداری هه له ینجان هه موو رپکار و هه نگاوه کانی پیچه وانه ی ئیستیقرا ئی نه نجام ده دات. هه روه ها ئەم رپگایه زۆربه ی مامۆستایان په سه نده ده کهن، "له م رپسایه یاسا و بنه ماکان به شیوه یه کی ناماده کرا و پیشکه ش به قوتابیان ده کریت، به لام ئەم رپگایه یارمه تی ده ریکی باش نابیت بۆئوه ی قوتابی بیربکاته وه و به شیوه یه کی وردتر له بابته که بگات" (که ریم نه حمه د: ۲۰۱۴، ۲۷). ئەمه سه ره پای هه موو ئه و

رینگایانه‌ی، که باسکران چه‌ندین پێسا و شیوازی تر هه‌ن، که مامۆستا ده‌توانیت به‌کاریان به‌ینیت و له‌کاتی وانه و تنه‌وه‌دا سویدیان لێ بینییت وه‌کو، 'رینگای فیرکاری به‌کۆمه‌ل، رینگای فیرکاری بچوو‌ککراو، رینگاو فیرکاری پرۆگرام کراو، رینگای فیرکاری نه‌خشه‌ی چه‌مکه‌کان و رینگای فیرکاری گروپه‌کان و ... هتد' چه‌ندین رینگای تر. هه‌موو ئەم رینگایانه‌ کاریه‌گی باشیان هه‌یه له فیرکردنی فیرخواز له پرۆسه‌ی فیرکردندا.

به‌شی سییه‌م

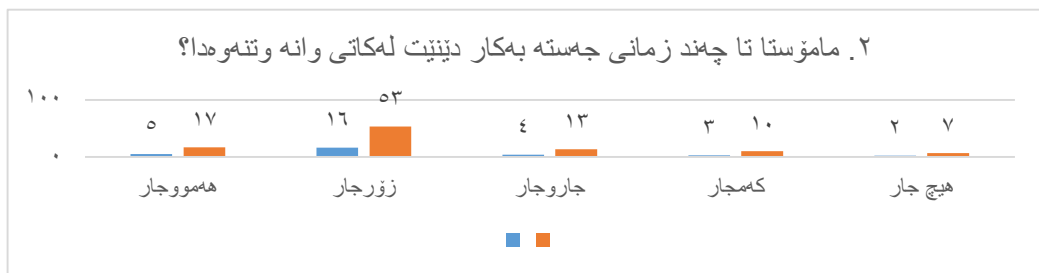
شیکردنه‌وه‌ی داتا‌کان

به‌مه‌به‌ستی کۆکردنه‌وه‌ی داتا‌کان له‌م توێژینه‌وه‌یه‌دا سوود له‌ راپرسی وه‌رگیراوه، که تیایدا (١٠) پرسیار به‌شیوه‌ی وه‌لامی پینچ هه‌لبژاردیه‌ی، (أ. هه‌موو‌جار، ب. زۆر جار، ج. جارو‌جار، د. که‌م‌جار، ح. هه‌یج جار) ئاراسته‌ی قوتابیانێ به‌شداربوو کراوه، بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ش (٣٠) قوتابی به‌شداریان له‌م راپرسیه‌ کردوو و به‌شیوه‌یه‌کی راست‌گۆیانه وه‌لامی پرسیاره‌کانیان داوه‌ته‌وه، که له‌ خواره‌وه‌دا ئە‌نجامه‌ به‌ده‌ست هاتوو‌ه‌کانی راپرسی ناوبراو به‌ شیوه‌ی هیلکاری شیده‌کرینه‌وه و ده‌خريته‌پروو:

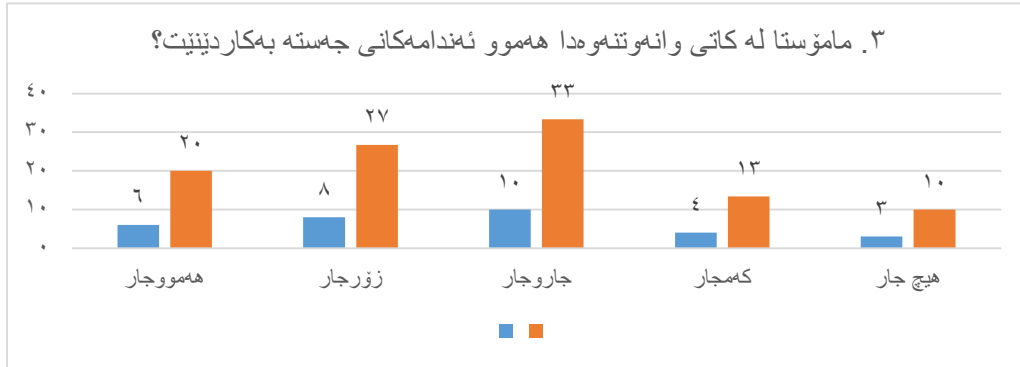
هیلکاری ژماره (۱)

سه بارهت به پرسیری یه کهم که ئاراسته ی قوتابیان کراوه ههروهک له هیلکاری سه ره وه دا دیاره، ده بینه ی به پژه ی ۶۷% ؛ که ده کاته ۲۰ قوتابی، هه لبارده ی زۆر جاریان ده ستنیشان کردوه. ئه مه ش ئه و پاسه تیه دهرده خات که به کاره پنهانی زمانی جهسته له کاتی ئاخاوتندا و به تایبه تیش له کاتی وانه وتنه وه دا زۆر گرنگه.

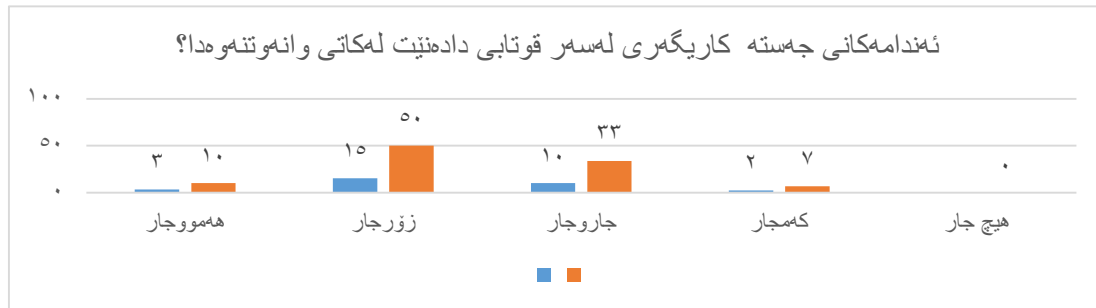
هیلکاری ژماره (۲)

ههروهک له هیلکاری ژماره ۲' دا دیاره به په ی یه کهم به پژه ی ۵۳% قوتابیان هه لبارده ی زۆر جاریان ده ستنیشان کردوه، له مه وه ده توانین بلیین به کاره پنهانی زمانی جهسته له لایه ن مامۆستا وه کاریگه ریه کی زۆری هه یه له سه ر تیگه یشتنی زیاتری قوتابیان بۆ وانه کان.

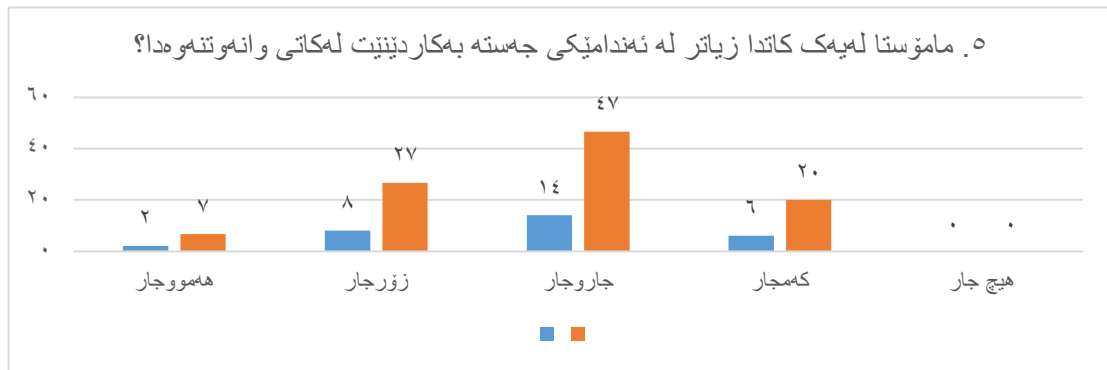
هیلکاری ژماره (٣)

زۆرتیرین پێژه‌ی وه‌لام بۆ ئەم پرسیاره ٣٣% بۆ هه‌لبژاردی جار جار، که ده‌کاته ١٠ قوتابی، وه‌لامی ئەم پرسیاره ئەوه روون ده‌کاته‌وه، که مامۆستا له‌کاتی وانهوتنه‌وه‌دا له یه‌ک کاتدا هه‌موو ئەندامه‌کانی چه‌سته به‌کارناهیینیت، به‌لکو ته‌نیا جارنا جارێک ئەو حاله‌ته رووده‌ات، که مامۆستا له یه‌ک کاتدا هه‌موو ئەندامه‌کان له‌کاتی قسه‌کردندا به‌کار به‌یینیت.

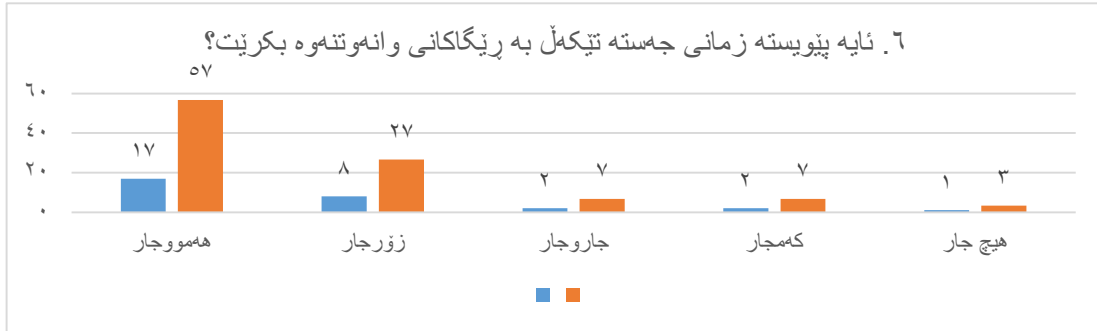
هیلکاری ژماره (٤)

له پرسىارى چواره مى راپرسىه كاماندا هاتوو، ئايا ئەندامه كانى جهسته كارىگه رى له سه ر قوتابى داده نيټ له كاتى وانهوتنه وهدا، بيگومان به لى، ههروه ها زۆرترين رپژهى وهلام بۆ ئەم پرسىاره ههلبژاردى زۆرجاره به رپژهى ٥٠٪.

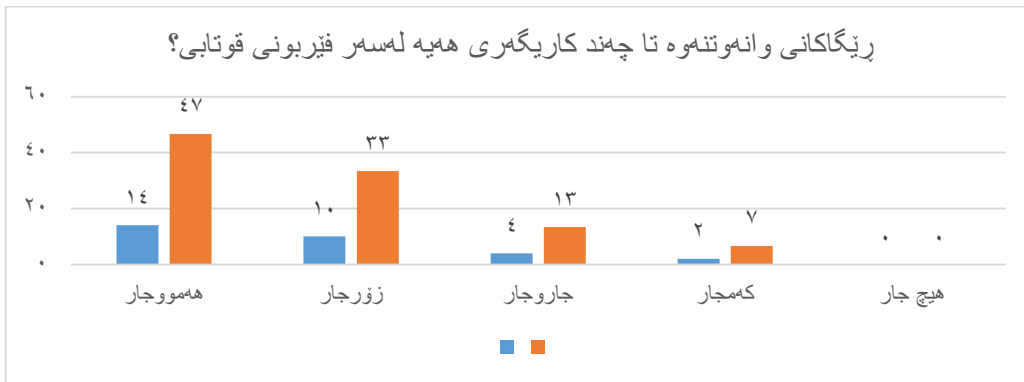
هیلکاری ژماره (٥)

سه بارهت به و پرسىارهى كه ئايا مامۆستا له يهك كاتدا زياتر له ئەندامىكى جهسته بهكار دىنيټ له كاتى وانهوتنه وهدا. ليره دا وهك له هيلكارى به كه دا دياره زۆرترين رپژهى وهلامه كان بۆ ههردوو ههلبژاردى (جارو جار و زۆرجار) ه، كه تا راده ياك له يهك جياوازن، زۆرترين رپژهى وهلام بۆ ئەم پرسىاره به پلهى يه كه م بۆ ههلبژاردى جار جار به رپژهى ٤٧٪ و به پلهى دووهم بۆ ههلبژاردى زۆرجار به رپژهى ٢٧٪ ه.

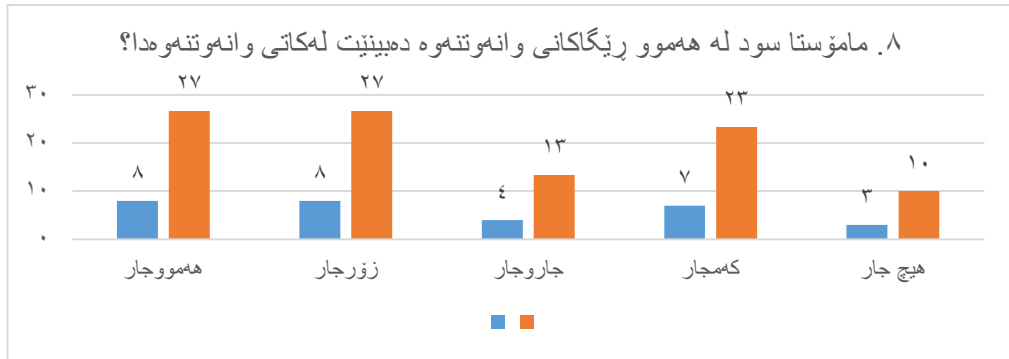
هیلکاری ژماره (۶)

وهک نهوهی له هیلکاری ژماره '۶' دا دیاره زۆرتیرین رای گشتی بۆ ئەم پرسیاره به ریزه ی ۵۷% بۆ ههلبژاردی هه مووچار به پله ی یه کهم و ۲۷% به پله ی دووهم بۆ ههلبژاردی زورچاره. وهک له پیشتریش باسی لیه کرا به کارهینانی زمانی جهسته رۆلێکی گرنگ ده گیریت له کاتی قسه کردندا و چونکه ههریه کێک له ئەندامه کانی جهسته وا له قسه کهر ده کات، که قسه کانی بایه خێکی زیاتری هه بیته و زیاتر قابیلی تیگه یشتن بیته بۆ کهسی به رانه ر.

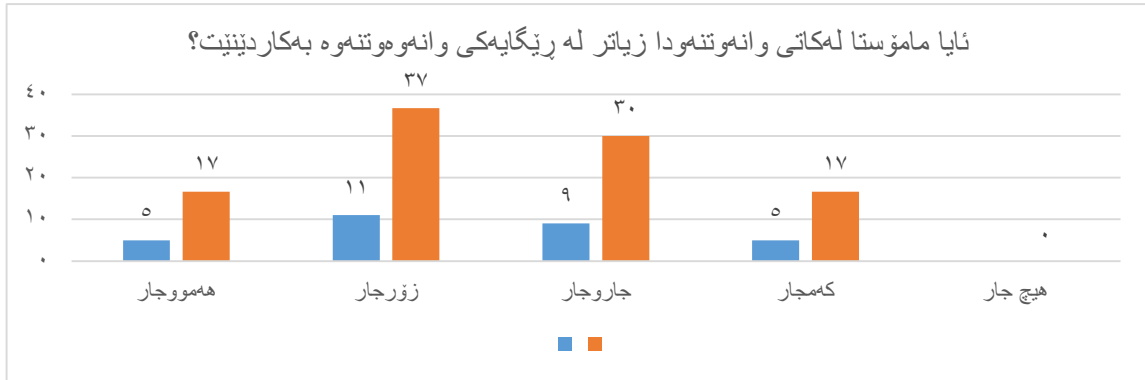
هیلکاری ژماره (۷)

به‌شیوه‌یه‌کی گشتی رینگاکانی وانه‌وتنه‌وه کاریگه‌ریه‌کی باش و راسته‌وخۆ له‌سه‌ر فیربوونی قوتابی داده‌نیت، زۆرتین ریزه‌ بۆ وه‌لامی ئەم پرسیاره‌ به‌ پله‌ی یه‌که‌م و دووهم هه‌ردوو هه‌لبژارده‌ی هه‌مووجار و زۆرجاره‌ به‌ ریزه‌ی ۴۷% و ۳۳% ه.

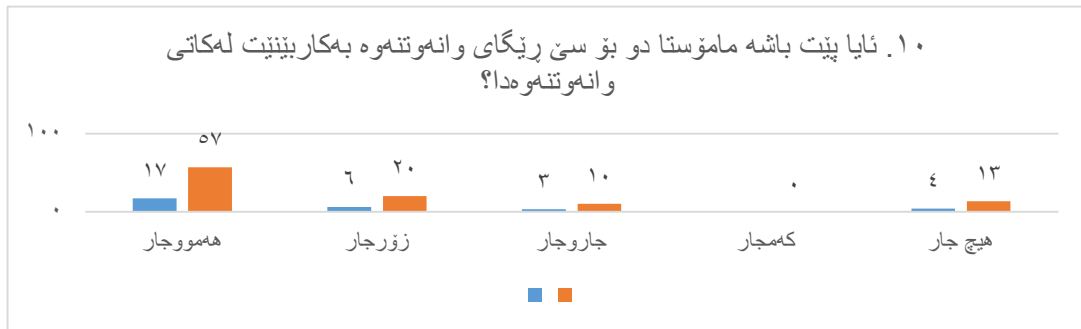
هیلکاری ژماره (۸)

به‌دلنیا‌یه‌وه وه‌لامی ئەم پرسیاره‌ به‌لنیه، چونکه مامۆستا به‌گرتنه‌به‌ری رینگا و شیوازی جیاواز ده‌توانیت باشترین رینگا ده‌ستنیشان بکات بۆ باشتر تیگه‌یانندی قوتابیان به‌شوه‌یه‌کی زۆر باش و ئاسان و کاریگه‌ر، هه‌روه‌ک و له‌ هیلکاری ژماره ۸ دا ده‌بینین زۆرتین ژماره‌ی قوتابیان، لیره‌دا قوتابیان هه‌لبژارده‌ی هه‌مووجار و زۆرجاریان به‌ پله‌ی یه‌که‌م به‌ ریزه‌ی ۲۷% ده‌ستنیشان کردووه.

هیلاکری ژماره (۹)

نایا مامۆستا له کاتی وانهوتنه وه زیاتر له ریگایه کی وانهوتنه وه به کار دینیت، پرسیا ری نۆیه می راپرسیه کامان پیکده هینیت، لیره دا ده بینین به شیوه یه کی گشتی وه لآمی له یه کتر نزیک و جیاواز ده بینین، ده توانین ئەمه بۆ دوو هۆکار بگه رپیننه وه، یه که م ئەوه یه ریگاکانی وانهوتنه وه زۆر و جیاوازن، ههروه کو له پرسیا ری پیشوتر ناماژمان پیکرد بۆ ئەو قوتابیانە ی که به ریژه ی ۳۷% هه لباژرده ی زۆرجاریان هه لباژردوه، ئەمه پشتراستی ئەو خاله ده کاته وه که تافیکردنه وه ی ریگای جیاوازه بۆ ده ستنیشانکردنی باشتترین ریگا. ههروه ها بۆ ئەو قوتابیانە ش که هه لباژرده ی جارو جاریان به ریژه ی ۳۰% هه لباژردوه، ده توانین بلیین مامۆستا سه رکه وتوو بووه و گه یشتۆته ئامانجی خۆی و

رێگایه کی سه رکه وتوو و کاریگه ری ده ستنیشان کردوو که له سه ر باشتر فیرکردنی قوتابیان سو دی هه یه .

هیلکاری ژماره (۱۰)

ئه م پرسیاره ش به شیوه یه کی زنجیره یی په یوه ندی به هه ردوو پرسیار ی ژماره ۸ و ۹ وه هه یه ، دوای ئه وه ی مامۆستا پاش هه ول و کۆشش و تاقیکردنه وه ی چه ندین رپگا گه یشت به ئامانج ی دیاریکراو، بۆ دهرده که ویت که قوتابی زیاتر به چ رپگایه ک ده توانیت سو د له وانه کان ببینیت، به لام هه ندیکجار مامۆستا به هۆی باردودۆخی تابه تی قوتابیان، که هاوسه نگ و به شیوه یه کی وه کو یه ک نیه بۆ تیگه یشتنی بابه ته کان هه ر له بهر ئه مه شه قوتابیان پێیان وایه مامۆستا چه ندین رپگا به کاربه یینیت باشتره بۆئه وه ی سو دمه ند بین له وانه کان.

ش	پرسیار	رپژه ی پازی بوون				
		ا	ب	ج	د	ه
۱	ئایا پێویسته مامۆستا زمانی جهسته به کاربه یینیت له کاتی وانه وتنه وه دا؟	۹	۲۰		۱	
۲	مامۆستا تا چه ند زمانی جهسته به کاربه یینیت له کاتی وانه وتنه وه دا؟	۵	۱۶	۶	۳	
۳	مامۆستا زیاتر له کاتی وانه وتنه وه دا کام ئه ندامه ی جهسته به کاربه یینیت؟	۵	۸	۱۰	۴	۳
۴	کام یه ک له ئه ندامه کانی جهسته زیاتر کاریگه ری له سه ر قوتابی ده ده نیت له کاتی وانه وتنه وه دا؟	۵	۱۰	۱۲	۲	

۱	۵	۱۱	۷	۳	۵	ئایا مامۆستا له یهک کاتدا زیاتر له ئه ندامیکی جهسته به کار دینیت له کاتی وانه وتنه وه دا؟
۱	۲	۲	۸	۱۷	۶	ئایه پیویسته زمانی جهسته تیکه ل به رینگاکانی وانه وتنه وه بکریت؟
	۲	۴	۱۰	۱۴	۷	رینگاکانی وانه وتنه وه تا چند کاریگه ری هه یه له سه ر فیربوونی قوتابی؟
۳	۷	۴	۸	۸	۸	مامۆستا زیاتر سود له کام رینگه یه ی وانه وتنه وه ده بینیت له کاتی وانه وتنه وه دا؟
	۵	۱۱	۹	۵	۹	ئایا مامۆستا له کاتی وانه وتنه ودا زیاتر له رینگه یه کی وانه وتنه وه به کار دینیت؟
۴		۳	۶	۱۷	۱۰	ئایا پیت باشه مامۆستا دوو تا سی رینگای وانه وتنه وه به کار بینیت له کاتی وانه وتنه وه دا؟

ئه نجام:

1. به كارهيئانى زمانى جهسته له كاتى ئاخوتندا زۆرترين كاريگه رى له سه ر تيگه يشتنى كه سى به رانه ر داده نيئت، هه ر بۆيه گرنگه، مامۆستا زياتر سود له ئه نداماكانى جهسته ده بينيئت له كاتى قسكردندا.
2. مامۆستا به شيويهيه كى فراوان هه ولده دات سود له هه موو ئه ندامه كانى جهسته وه ربگرئيت و باشترين جو له له شياوترين شوپندا بكات بۆ ئه وهى مانايه كى كاريگه رتر و راسته وخۆتر به وانه كانى به خشيت و تا بتوانيئت هاوكاريكى باش بيئت بۆ بۆ تيگه ياندنى قوتابيان.
3. به كارهيئان و گرته به رى چه ندين رپگا و شيوازه جياوازه كانى وانه وتنه وه گرنگيه كى زياتر ده دات با وانه كان و، مامۆستا چه ندين رپگا تا قى ده كاته وه بۆ ئه وهى بگات با باشترين رپگا تا بتوانيئت زۆرترين سود به قوتابى بگه يه نيئت.
4. ئاستى تيگه يشتنى قوتابى و زيره كييان جياوازه و هه ر بۆيه مامۆستا هه نديكجار زياتر له چه ندين رپگايه ك به كارده هيئيت بۆ زياتر سود گه ياندن به زۆرترين ژماره ي قوتابيان.

ليستى سه رچاوه كان

يه كه م/ به زمانى كوردى:

- ره مه زان حه مه دميين (٢٠١٤)، رپگا و شيوازه تيؤرى و پراكتيكييه كانى وانه وتنه وه، رۆژه لات، هه ولير، ج. يه كه م.
- كه ريم شه ريف قه ره چه تانى (٢٠١٤)، سايكۆلؤژيا و رپگاكانى وانه وتنه وه، پيره ميؤرد، هه ولير.
- كه ريم ئه حمه د عه زيز (٢٠١٤)، بنه ما گشتييه كانى رپگاكانى وانه وتنه وه، هه ولير، نارين.

دووه‌م: به‌زمانی فارسی:

- مصطفی باقریان، محمد جوادی پور، مهران عزیزی، احمد رضا نصراصفهانی (۱۴۰۰)،
گفتمان‌های رایج در زبان بدن مدرسان دانشگاه فرهنگیان، ش (۷۸)، سال بیستم. ص (۹۵-۱۱۸).
- علی اکبر فرهنگی و حسین فرجی (۱۳۸۹)، زبان بدن از نگاه مولانا در مثنوی معنوی، همایش
بین‌المللی اندیشه‌های جهانی مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، پژوهشنامه فرهنگ و ادب،
سال پنجم، ش (۹)، جلد دوم.
- سید علی قاسم زاده - محمد شفیع صفاری - حسین علینقی (۱۳۹۷)، تحلیل مفاهیم و کارکرد
ارتباطات غیرکلامی در شاهنامه، زبان و ادبیات فارسی، سال بیست و ششم بهار و تابستان،
شماره 29 (پیاپی 84).
- فاطمه روحی - حسین زارع - نیلا آخوندی (۱۳۹۶)، رابطه زبان بدن به ادراک تعامل اجتماعی،
دوفصلنامه علمی-پژوهشی شناخت اجتماعی، سال (۶)، ش (۱) پیاپی (۱۱).
- محمد رضا پهلوان نژاد (۱۳۸۶)، ارتباطات غیر کلامی و نشانه‌شناسی حرکات بدنی، مجله
زبان و زبان‌شناسی، دوره (۳)، ش (۶).
- مینا بهنام - ابوالقاسم قوام - محمد تقوی - محمد رضا هاشمی (۱۳۹۳)، گفتار بیصدا: تأملی
بر زبان بدن در غزلیات شمس، فنون ادبی، سال (۶)، ش (۲)، پیاپی (۱۱).
- آلن پیز (۱۳۹۴)، زبان بدن: چگونه افکار دیگران را از روی حرکات سر و دست‌شان بخوانیم،
ترجمه: محمد رضا عطوفی - سید حامد دست‌یافته، چاپ ۱،

سییه م: به زمانی ئینگیزی:

- Tosun, M., & Yildiz, Y. (2015). The role of moral values and systematic informing in aim-based education. International Journal of Social Sciences & Educational Studies,
- Soran Abubakr Abdulrahman, Mustafa Bingol, Saban Kara, Body Language in Education and Effective Recommendations to Pre-Service Teachers in Classroom Management, International Journal of Social Sciences & Educational Studies ISSN 2520-0968 (Online), ISSN 2409-1294 (Print), March 2022, Vol.9, No.1.

The role of body language in teaching methods

Assistant Lecturer. Kalthum Khalid Ahmed

Department of Kurdish Language, College of Education and Languages, Lebanese French University, Erbil, Iraq.

Department of Medical Laboratory Technical, Erbil Technical Health and Medicine College, Erbil Polytechnic University, Kurdistan Region, Iraq.

Assistant Lecturer. Bashdar Abdulrahman Aziz,

Secretary of the Council of the Ministry of Higher Education and Scientific Research.

Assistant Lecturer. Abdulmutalib Abdulla Muhammad

Kurdish Language, Salahaddin University, College of Basic Education, Erbil, Kurdistan Region, Iraq.

Abstract

This research intends to evaluate the importance of body language in teaching methods and to present the function and position of body parts, their effect on student admittance and guidance, and how these factors can assist students learn

effectively. Also, which type of body part makes the most substantial contribution to teaching and whether this type is effective or not.

Body language refers to the nonverbal cues that people use for everyday communication, such as facial expressions and body movements, through which information can be conveyed without being spoken, usually it makes up 50% to 70% of communications, so a thorough understanding of it is important to clarify the conversation. Educators who teach in different session need words and body language to communicate effectively with students. If body language is used properly, the intended idea is delivered to students more effectively and efficiently. This article illustrates the benefits of instructors acting as both competent givers and recipients of nonverbal cues. The study was qualitative research; a survey form technique was used. Students' opinions were sought on the importance of teachers' use of body language during teaching.

Keywords: *body language, teaching, teacher, student*

المخلص

الهدف من هذا البحث هو تحليل لغة الجسد من خلال طرق التدريس، بغرض التعرف على دور ومكانة اعضاء الجسد وفاعليتهم على عملية التعلم، وتواصل التلاميذ ومساعدتهم على التعلم الافضل في الدروس، وكذلك تحديد جوهرية اعضاء الجسد في اشتراكه للتعلم، في فاعليته عن عدمه . لغة الجسد هي ايعاز غير لفظي يستخدمه الافراد للتواصل اليومي، فهي مجموعة من الحركات يقوم بها الفرد مستخدما يديه، او تغيرات وجه اونبرات صوته كرموز تعبيرية لامكان وصول المعلومات والمقاصد دون التلفظ بها، ويسهم ذلك بنسبة ٥٠٪ الى ٧٠٪ في تكوين العلاقات، لذى وصول الرسالة والفهم التام منه له دور هام لايضاح النقاش. ان التربويون في الفروع المختلفة يحتاجون الى كلمات لغة الجسد للتواصل مع التلاميذ بشكل فعال، وكذلك لصحة هذه اللغة دور للاطمئنان على دقة التواصل الى المرسل اليه. تنطوي هذا الموضوع على التسائل فيما ان لماذا يجب على المدرسين ان يكونوا مرسلين ومستقبلين كفوتين في التواصل الغير لفظي . كان هذا البحث يبحث عن ماهيته. استخدمت التكنيك في قواعد الاستبيان باخذ آراء التلاميذ بنظر الاعتبار بالنسبة لاهمية استخدام لغة الجسد اثناء التدريس من قبل المدرسين.

مفتاح الكلمة: لغة الجسد، التدريس، المدرس، التلميذ